

Je alpski kozliček res alpski?

Besedilo: Špela Ambrožič Ergaver, Al Vrezec, Alenka Žunič Kosi, Andrej Kapla in Martin Vernik

Hrošči (Coleoptera) imajo pri opredeljevanju območij in varstvenih smernic razvoja na območjih Natura 2000 zelo pomembno vlogo, saj jih je na *Direktivi o habitatih* navedenih kar 38 vrst. V Sloveniji se jih od teh recentno pojavlja 16, pet vrst pa po letu 1950 nismo več potrdili. Zaradi pomanjkanja ciljnih raziskav ni mogoče zaključiti, da so v Sloveniji te vrste izumrle. Izmed vseh t. i. vrst Natura 2000, ki živijo v Sloveniji, so tri iz družine kozličkov (Cerambycidae) – in alpski kozliček (*Rosalia alpina*) je zagotovo najbolj karizmatičen.

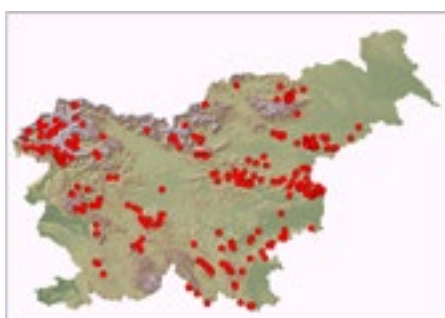
Alpski kozliček je vrsta, vezana na življenje v odmrlem ali odmirajočem lesu (saproksilna vrsta), značilna zlasti za bukove gozdove. V Sloveniji živi na nadmorskih višinah med 560 in 1.540 m. Glede na ime bi jo pričakovali v hribovitih predelih, a se redko pojavlja nad 1.500 m. Odrasli hrošči so aktivni v juliju in avgustu. V tem obdobju se zbirajo na sveže požagani hlodovini in drugem sveže ranjenem lesu, skoraj izključno na bukovem (*Fagus sylvatica*). Ličinka se razvija od tri do štiri leta, zato velik problem pri ohranjanju vrste predstavlja sveže požagana hlodovina, namenjena nadaljnji predelavi ali kurjavi, saj se tako uničujejo celi zarodi alpskih kozličkov, ki so jih samice zalegle v bukovo. Problematična je predvsem hlodovina, ki ostane v gozdu v času aktivnosti alpskih kozličkov, predvsem od julija do sredine avgusta.

Alpski kozliček ima v Sloveniji status prizadete vrste in je zavarovan, varuje pa se tudi njegov habitat. V okviru *Direktive o habitatih* je opredeljen kot varstveno prioritarna vrsta. Zaradi svoje zelo ozke specializiranosti na stare bukove sestoje je alpski kozliček v Srednji Evropi opredeljen kot reliktna pragozdna vrsta.

V Sloveniji izvajamo monitoring populacije alpskega kozlička že od leta 2008. Financira ga Ministrstvo za okolje in prostor. Na podlagi modela razširjenosti in terenskih preverjanj modela so najbolj primerna območja za vrsto južna obrobja večjih gorskih masivov: Julijske Alpe s Posočjem, Kočevsko ob Kolpi, Gorjanci, Posavsko hribovje s Kozjanskim, Konjiška gora in Boč s Halozami. Glede na model smo ocenili, da trenutno omrežje Natura 2000 za alpskega kozlička kot kvalifika-

Alpski kozliček (*Rosalia alpina*) na bukovi hlodovini. (foto: Al Vrezec)

Razširjenost alpskega kozlička (*Rosalia alpina*) v Sloveniji s podatki, zbranimi do leta 2018.

cijsko vrsto pokriva zgolj 17,6 % območja njegove razširjenosti.

Raziskava kemične komunikacije pri alpskem kozličku je pokazala možnost uporabe samčevega agregacijskega feromona za namene vzorčenja. Uporaba feromonov pri raziskavah in monitoringu zavarovanih, redkih in ogroženih žuželk se je v Evropi izkazala kot bistveno naravovarstveno orodje. Pričakovati je, da bo uporaba feromonske pasti postala metodološki standard monitoringa teh žuželk. V okviru projekta Nat2Care, predstavljene v minulem *Trdoživu*, na Nacionalnem inštitutu za biologijo razvijamo živolovne feromonske pasti. Razvoj in uporaba pasti s fotokamero sta ključna za monitoring ogroženih in redkih vrst, saj bi s tako pastjo vrsto spremljali z minimalnim vplivom na populacijo.

V okviru projekta smo v Triglavskem narodnem parku v dolini Trente postavili tudi rosaliium. Gre za piramido iz svežih bukovi hlovov, na katero smo dodali agregacijski feromon in na ta način povečali verjetnost prisotnosti in opazovanja alpskega kozlička v naravi. Rosaliium je opremljen z dvojezičnimi informacijskimi tablami na temo alpskega kozlička in nekaterih drugih vrst kozličkov, ki se pojavljajo na tovrstni hlodovini. Njegov ključni namen je izobraževanje in spremljanje pojavljanja alpskega kozlička ter spodbujanje ljubiteljske znanosti s sporočanjem opažanj alpskega in drugih kozličkov.

Podatke o naključnih opažanjih tako alpskega kozlička kot ostalih vrst hroščev Natura 2000 lahko sporočate preko spletnega portala <http://www.sporocivrsto.si>. Akcijo zbiranja podatkov že deseto leto organizira Zavod RS za varstvo narave, ki je v teh letih zbral že več kot 150 podatkov o alpskem kozličku. Spletni portal je letos prenovljen in prirejen tudi za mobilne naprave, s čimer je beleženje podatkov na terenu veliko lažje. ✨